

בבא קמא ס"ד

תנא דבי חזקיה יאמר שה וגניבה ונלמד אפ' דבר שאינו קרב למזבח ומביאה הגמרא, מנין שבגנה עצמו משלם כפל על כל דבר, ששנה תנא דבי חזקיה נאמר בפסוק

המדבר בגנב עצמו : "אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד פשה חיים שנים ישלם". "אמר שור" ו"גנבה" והכל בכלל, ונרבה כל מה שהוא כעין הפרט³⁹, דבר המיטלטל וגופו ממון. ומדוע צריכים לכתוב את כל הפרטים?. מפני שהייתי אומר שלומדים רק כעין הפרט דבר הקרב לגבי מזבח אף כל הקרב לגבי מזבח, ולכן כתב "שה". שלא תאמר שהכתוב "הגנבה" בא להביא שה, שהרי כשהוא אומר "שה" הרי שה אמור. ובמה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר. התורה כתבה "הגנבה" לרבות דבר שאינו קרב לגבי מזבח.

יאמר שור שה וגניבה ונלמד אפילו אינו קדוש בבכורה

כך הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה, כמו שור ושה, אף כל דבר הקדוש בבכורה. מה יש לך להביא חמור, שפטר חמור קדוש בבכורה. כשהוא אומר "חמור" חמור הרי חמור אמור, מה אני מקיים גניבה?, לרבות כל דבר. נאמר כלל ופרט וכלל לרבות דבר שאין קדוש בבכורה⁴⁰. "אמר שור" ו"חמור" ו"שה" ו"גנבה" והכל בכלל! אילו כך הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים, אף כל בעלי חיים. מה יש לך להביא שאר בעלי חיים כשהוא אומר "חיים" הרי בעלי חיים אמור. מה אני מקיים "הגנבה" לרבות כל דבר. ונלמד בכלל ופרט וכלל כל דבר המיטלטל וגופו ממון אפילו אינו בעל חיים. שואלת הגמרא על התנא דבי חזקיה שאומר, "אמר שור" ו"גנבה" והכל בכלל. הרי בתורה לא כתוב "שור" ו"גנבה", אלא כתוב "גנבה" ו"שור"! והוא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, רק שור ולא דבר אחר? ואם תאמר שהתנא אומר שאם היה כתוב "שור" ו"גנבה" לא היה צריך לכתוב יותר ומדוע התורה לא כתבה כך. וקשה הרי אם היה כתוב פרט וכלל. הרי בפרט וכלל הכלל מוסיף על הפרט והתרבה כל דבר, ועדיין קשה למה נכתב פרט נוסף? אלא שהתנא אומר שאם היה כתוב "גנבה" ו"שור" הכל בכלל. וקשה הרי בכלל ופרט אין בכלל אלא מה שיש בפרט, ולא מרבים דבר על הפרט! ורק בשור חייב כפל ולא בדבר אחר? אמר רבא שהתנא סומך על הכתוב "חיים" והוא כלל ופרט וכלל.

הברייתא כרבי ישמעאל שדורש כלל ופרט וכלל כשהכלל השני שונה מהראשון

דומה לכלל הראשון. הכלל האחרון אינו

39 הגמרא לקמן שואלת הרי אינו כלל ופרט וכלל שדורשים כל דבר שהוא כעין הפרט. רש"י.

40 אפילו צבי ואייל.

41 לכאורה קשה מה הקושיה יאמר גניבה ושור ושה וחמור והכל בכלל, הרי אחרי "חיים" אין יותר פרטים!. ו"ל

כולל אלא בעלי חיים, ומהכלל הראשון משמע שהוא כולל הכל? עונה הגמרא,
הברייתא נשנתה כתנא דבי רבי ישמעאל שדורש בפרק אלו טריפות כלל ופרט
באופן כזה.

יאמר גניבה ושור וחיים כשאומר שהרי ולתנא דבי חזקיה היה קשה בסוף דבריו
שה אמור לרבות דבר שאינו קרב למזבח למה כתוב : "אם המצא תמצא בידו הגנבה"
שמשמע ממנו ריבויים? יאמר גניבה ושור וחיים והכל בכלל. ונרבה כל דבר
שהוא כעין הפרט דבר המטלטל וגופו ממון. שאילו כן הייתי אומר מה הפרט
מפורש דבר הקרב לגבי מזבח אף כל הקרב לגבי מזבח. מה יש לך להביא שה,
כשהוא אומר שה הרי שה אמור. מה אני מקיים גניבה, שדורשים בכלל ופרט
לרבות כל דבר אפילו אינו קרב לגבי מזבח. יאמר גנבה ו"שור" ו"שה" ו"חיים"
והכל בכלל⁴²? ומתריך אילו כן הייתי אומר מה הפרט דבר שקדוש בבכורה אף כל
דבר שקדוש בבכורה. מה יש לך להביא חמור כשהוא אומר "חמור" הרי חמור
אמור, מה אני מקיים גניבה לרבות כל בעל חיים אפילו אינו קדוש בבכורה. יאמר
"גנבה" ו"שור" ו"חמור" ו"שה" ו"חיים", ונלמד לכל בעלי חיים ולמה צריך לכתוב
"אם המצא תמצא"? ומתרצים אילו כן הייתי אומר כל בעלי חיים. היינו אומר
שלומדים כל בעלי חיים ואפילו עופות אבל לא את שאר הדברים. וצריך לכתוב
"אם המצא תמצא". לומר שלא דורשים את הכלל מגניבה וחיים, אלא מ"אם המצא
תמצא בידו הגנבה" ומטילים את כל הפרטים ביניהם כמו שיפרשו לקמן⁴³. והתנא
דבי חזקיה הקשה מה יש לך להביא שאר בעלי חיים?, הרי כשהוא אומר "חיים"
חיים הרי בעלי חיים אמור. והם נלמדים ממקרא מפורש ולא מכלל ופרט, ובמה
אני מקיים כלל ופרט, לרבות כל דבר. ועדיין קשה "אם המצא תמצא" למה לי,
וזה מסקנת התנא דבי חזקיה.

שואלת הגמרא, אם כך נשארת הקושיה? ואומרת הגמרא שהתשובה היא שיש
פרכה על הלימוד בכלל ופרט וכלל. מהיכן לומדים כל דבר שהוא כעין הפרט
ממה שהכתוב חזר וכלל בכלל האחרון. והרי בכלל האחרון כתוב "חיים", ואי

שהקושיה היא מדוע כתוב "המצא תמצא" כמו שהגמרא אומרת במסקנה. אלא שהגמרא הפסיקה את דברי רבא
בקושיה אחרת ולא נתנה לסיים את דבריו, ואחר כך חוזרים לדברי רבא. רש"י.

42 הר' אשר מלוניל שאל את ר"י אם היה פרט וכלל היינו מרבים רק בעלי חיים ואיך אפשר לרבות בכלל ופרט
וכלל יותר מאשר הכלל האחרון? והשיב לו כיון שלא עלה בדעתו צד של קדושה בבכוראות וקרב למזבח אין
בכלל של חיים יותר מהפרט וי"ל שחיים הוא כלל לרבות כל דבר, ולא בע"ח באם אינו ענין או שהוא לשון
חשיבות כמו אחייה לקרן. והגמרא שואלת הא לא דמיא כללא בתרא מפני שהפשט שלהם אינו שווה אין לעשות
מהם כלל ופרט וכלל. אלא שלפי ר"י צ"ל שהמתריך לא הבין את דברי המקשה. והתוס' מפרשים שהתנא בא
לפרש לרווחא דמילתא שאפילו אם אין חילוק בין בעלי חיים לשאינם בעלי חיים, ולא ממעטים מחיים אפ"ה
מהפרט של שור לא תרבה כל דבר המיטלטל וגופו ממון ויהיה קשה מדוע כתוב המצא תמצא. ומסיק יאמר גניבה
ושור וחמור ושה וחיים והכל בכלל. וכאשר אין לו טעם אחר לחלק הוא אומר את החילוק בין בע"ח לשאינם
בעלי חיים. תוס'.

43 רש"י.

אפשר לדרוש ממנו בכלל ופרט וכלל⁴⁴ אלא בעלי חיים ולא כל דבר המיטלטל וגופו ממזון⁴⁵. ועדיין צריך את הכתוב "אם המצא תמצא" ללמוד בכלל ופרט וכלל כל דבר שמיטלטל וגופו ממזון!⁴⁶

שואלת הגמרא, הרי "המצא" ו"תמצא" הם שני כללות הסמוכים זה לזה. ואומרת הגמרא שרבינא אמר, שבארץ ישראל אמרו, כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה הטל את הפרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל.

שור לרבות שאינו בע"ח חמור לרבות שואלת הגמרא, למה נטיל את "שור" בין "המצא" דבר מסויים וקשה מה לומדים משה ו"תמצא", אם לרבות בעלי חיים, הרי לומדים כל בעלי חיים מהמילה "חיים". אלא לרבות דבר שאינו בעלי חיים, ונדרוש מה הפרט דבר המיטלטל וגופו ממזון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממזון משלם כפל. ולמה נטיל את "חמור" בין "המצא" ו"תמצא"? אם לרבות שאין דבר בעלי חיים, הרי לומדים זאת מ"שור". אלא לרבות דבר המסויים⁴⁷, ולא דבר שאינו מסויים⁴⁸. ואם כן קשה למה נכתב "שה"?

ר' ישמעאל אומר "במים" "במים" הוא ריבוי ומיעוט וריבוי ולא כלל ופרט וכלל ומיעוט וריבוי ולא בכלל ופרט וכלל. כמו

שהתנא דברי רבי ישמעאל שנה על הכתוב: "אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם בַּמַּיִם וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹאכְלוּ". שמה שכתוב "במים" "במים" שתי פעמים אינו נדרש כלל ופרט וכלל לדרוש כל דבר שהוא כעין הפרט. רק אלו שבימים ובנחלים צריכים סנפיר וקשקשת אבל לא אלו שבשיחין ומערות. כיון ששני הכללים סמוכים זה לזה והפרט הוא אחריהם. אלא נדרש בריבוי ומיעוט וריבוי. ומהריבוי התרבה כל דבר⁴⁹, והמיעוט ממעט דבר אחד.

וכך גם התנא דבי רבי ישמעאל לומד את הכתוב: "אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה שנים ושלם" בריבוי ומיעוט וריבוי, וריבה כל דבר. וכל הפרטים "שור" "חמור" "שה" באו למיעוט. האחד למעט קרקע, האחד למעט

44 ולכן אינו נדרש בכלל ופרט וכלל. ור' ישמעאל דורש כלל ופרט וכלל אפ' כשהכללים אינם דומים רק לרבות פרטים שדומים לכלל האחרון. רש"י.

45 בכל כלל ופרט וכלל הכלל הראשון בא למעט ודורשים אף כל מהכלל האחרון. רש"י.

46 הר"א מלוגיל שאל את ר"י כיון שאי אפשר ללמוד בכלל ופרט וכלל אלא בע"ח, אם כן חיים לא בא לכלל אחרון של כלל ופרט וכלל, שאם הוא הכלל למה לכתוב את כל הפרטים, יכתוב גניבה וחיים. ואם חיים הוא פרט, ומכל הפרטים נרבה כל דבר וקשה מדוע נכתב המצא תמצא! והשיב ר"י שלקמן כיון שמיטלים את שור בין המצא לתמצא והוא כלל ופרט, לומדים כעין הפרט של שור אפ' דבר שאינו בע"ח, מפני שבע"ח נלמדים מהפרט של חיים. אבל בלא המצא תמצא אם חיים אינו כלל אי אפשר לרבות מהפרטים דבר שאינו בע"ח כיון שאין כלל אחרון לרבות כל שהוא כעין הפרט. תוס'.

47 מהריבוי ולא מהמשמעות מפני שיש בהמות רבות שאין בהן סימן, שהרי אם לומדים מהמשמעות נלמד זאת מ"שור". רש"י.

48 לפי הגרסא לרבות דבר המסויים, ולא דבר שאינו מסויים. ויש הגורסים למעוטי דבר שאינו מסויים. תוס'.

49 מ"במי" התרבו אפילו שבחריצין ונעיצין, ומ"תאכל" התמעטו שבשיחין ומערות.

עבדים, והאחד למעט שטרות⁵⁰. "גִּנְבָה" ו"חַיִּים" באו לכדורב שאמר, החייה את הקרן כעין שגנב. אם גנב בהמה והוכחשה משלם כשעת הגניבה.

מודה בקנס ואחר כך ומי שאמר שאחד מהכתובים "אם ימצא הגנב ישלם שנים" ו"אם לא ימצא הגנב" "ישלם שנים לרעהו" נאמר בגנב, והאחד בטוען טענת גנב. וגנב עצמו נלמד מ"אם ימצא הגנב ישלם שנים". דורש מהכתוב "אם המצא תמצא" כרבא בר אהילאי. שאמר שרב שאמר מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור. ולומד את הדבר מהכתוב "אם המצא תמצא", אם המצא בעדים תמצא בדיינים, פרט למרשיע את עצמו שפטור אפילו אם אחר כך באו עדים.

ולמי שחולק, לומד שמרשיע עצמו פטור מכפל מהכתוב "אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַ אֱלֹהִים" ולא המרשיע את עצמו, שאינו חייב כפל על פי עצמו. והשני סובר שמהכתוב "אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַ אֱלֹהִים" לומדים שמודה בקנס פטור גם אם לא באו עדים⁵¹, ומהכתוב "אם המצא תמצא" לומדים למקרה שמודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור. ומי שאמר ששניהם נאמרו בטוען טענת גנב, סובר שמודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב.

כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית שואלת הגמרא, ולמי שפוטר את המודה בקנס גם אלא לדבר שנתחדש בה

אם באו עדים וזה מהפסוק "אם המצא תמצא", מה לומד מכל הפרטים הכתובים בסוף הפסוק? עונה הגמרא שכמו שהתנא דבי רבי שמעאל אומר, כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה. וכיון שהפרשה נשנתה לכתוב "אם המצא תמצא" אם המצא בעדים תמצא בדיינים. ללמד שמודה בקנס פטור נכתבו כל הפרטים שבה אפילו שאין דורשים

50 ועד עכשיו לא יכלו לתרץ כך שכיון שלמדו בכלל ופרט וכלל, היו אלו שאינם כעין הפרט מתמעטים מהכלל. רש"י.

51 אם לא באו אחר כך עדים, וממילא א"א לומר שלומדים זאת מהכתוב "המצא תמצא". והוא מיותר ולומדים ממנו שמודה בקנס פטור אפ' כשבאו אח"כ עדים. רש"י.

סיכום הדרשות למסקנה למ"ד חד בגנב וחד בטוט"ג ולמ"ד תרויהו בטוען ט"ג

גנב עצמו	אם ימצא הגנב	למ"ד חד בגנב וחד בטוט"ג
טוען טענת גנב	אם לא ימצא הגנב	למ"ד תרויהו בטוט"ג
לרבות כל דבר	על כל דבר פשע וכו'	אם המצא תמצא
גנב אפ' בלא שבועה	א"כ נילף בק"ו מטוט"ג	א"כ נילף בק"ו מטוט"ג
טוט"ג משלם כפל ד' ה'	היקש ואין מקשים על היקש	גנב הגנב
טענת אבד	גנב הגנב	אחד הפסוקים אם ימצא או אם לא ימצא
מודה בקנס פטור	אם המצא תמצא	אשר ירשיעון
מודה ובאו אח"כ עדים	אשר ירשיעון	חייב
גגו חצרו וקרפיפו	המצא תמצא ולא המצא המצא	המצא תמצא ולא המצא המצא

ר' יעקב אומר "שנים ישלם" שלא בשבועה

שואלת הגמרא אולי גם גנב עצמו אינו חייב כפל אלא בשבועה? ואומרת הגמרא שאי אפשר לומר

כך כמו ששנינו בברייתא, רבי יעקב אומר שנים ישלם שלא בשבועה אתה אומר שלא בשבועה או אינו אלא בשבועה אמרת לא כך היה. ואביי הסביר את דבריו, לא כך היה. אמר אביי שהתורה לא תכתוב שנים ישלם בגנב נלמד בקל וחומר מטוען טענת גנב. ומה בטוען טענת גנב שהפקדון בא לידו בהיתר לידיה הכתוב אומר שישלם כפל. גנב עצמו שהגנבה באה לידו באיסור כל שכן ישלם כפל. אלא התורה כתבה שנים ישלם בגנב עצמו שישלם כפל אפילו שלא בשבועה.

ממה שלא כתוב "המצא המצא" או "תמצא שואלת הגמרא, והרי מהכתוב "אם המצא תמצא, לומדים גם גגו חצרו וקרפיו"

תמצא, לומדים מה ששנינו בברייתא, אין לי אלא שהגנבה נמצאה בידו, אבל מנין שאם נמצאה בגגו חצרו וקרפיו יהיה חייב? תלמוד לומר "אם המצא תמצא"? עונה הגמרא, שאם כן היה צריך לומר אם המצא המצא או אם תמצא תמצא, וכיון שכתוב "אם המצא תמצא" לומדים את שני הדברים.